

Työ- ja elinkeinoministeriölle

Kuulemistilaisuutemme 14.3.2008

Omaishoitajat ja Läheiset Liitto - ry on omaishoitajien valtakunnallinen vaikuttamis - ja asiantuntijajärjestö (Suomessa n. 280 000 omaishoitajaa). Liiton 66 paikallisyhdistystä kattavat maantieteellisesti lähes koko Suomen.

Mm. Työterveyslaitoksen selvityksen mukaan työelämässä on tällä hetkellä noin 250.000 omaistaan samanaikaisesti hoitavaa henkilöä. Työn ja omaishoidon yhteensovittamisen kysymykset ovatkin olleet 2000-luvulla eräänä liittomme keskeisenä kehittämistyön kohteena.

Omaishoitajat ja Läheiset -Liitto ry katsoo, että omaishoidon mahdollistamiseen ja työssäkäyvien omaishoitajien tukemiseen tulisi nyt panostaa voimakkaasti. Tämä on välttämätöntä väestö- ja palvelurakenteen muutosten vuoksi. Väestön ikääntymisestä johtuva hoidon ja hoivan tarpeen kasvu kohdentuu herkästi omaisiin. Omaishoitajaksi ryhtymisen tulisi kuitenkin saada olla jatkossakin vapaaehtoinen valinta ja mahdollisuus, ei velvoite. Olisi myös hyvä huomioida, että omaishoitotilanteet ovat hyvin moninaisia käsittäen esimerkiksi työikäisiä mielenterveyskuntoutuvien omaishoitajia, erityislasten ja nuorten vanhempia jne.

TYÖELÄMÄN JA OMAISHOIDON YHTEENSOVITTAMINEN

Pitkäaikainen vapaa omaisen hoitamiseksi

Lakialoite kolmen vuoden palkattoman hoitovapaan myöntämisestä omaishoitajille on sinänsä myönteinen askel ja omalta osaltaan takaamassa omaishoitajan pääsyn takaisin työelämään. On kuitenkin huomioitava, että kunnallisen omaishoidon tuen piirissä olevien omaishoitajien määrä on vain n. 10 % kaikista omaishoitotilanteista, jolloin omaishoitajien suuri enemmistö jäisi ilman tätä oikeutta.

Taloudelliset edellytykset jäädä kolmeksi vuodeksi kotiin hoitamaan omaistaan olisivat useimmille omaishoitajille todennäköisesti hyvin pienet. Omaishoitolain määrittelemä omaishoidon alin tukipalkkio on tällä hetkellä 317,22 € ja hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen hoitopalkkio on 634,43 €. Vuonna 2006 keskimääräinen hoitopalkkio oli 416,32 € (Stakes). Hoitopalkkioita olisikin tarpeen korottaa etenkin tilanteissa, joissa omaishoitaja luopuu ansiotyöstään omaishoidon takia.

Mahdollisuus enimmillään kolmen vuoden hoitovapaaseen on työssäkäyville omaishoitajille tervetullut oikeus. On kuitenkin oletettavaa, että ainoastaan parhaimmassa taloudellisessa tilanteessa olevat omaishoitajat pystyvät sitä hyödyntämään.

Jotta lakiesityksen sinänsä hyvä tavoite toteutuisi, tulisi ennen vapaan myöntämistä käynnistää yhteistyössä kunnan sosiaaliviranomaisten kanssa ennakkopäätös menettely, jonka mukaan henkilö olisi oikeutettu omaishoidon hoitopalkkioon vapauduttuaan työstä. Työntekijälle tulisi siten oikeus lain mukaiseen hoitovapaaseen, jos selvitysten perusteella

tehtävä ennakkopäätös olisi myönteinen hoitosopimuksen tekemiseen ja hoitopalkkioon maksamiseen.

Hoitovapaalta töihin palaavalle työntekijälle tulee turvata oikeus palata ensisijaisesti aikaisempaan työhönsä tai vastaaviin tehtäviin.

Lyhytaikainen vapaa omaisen hoitamiseksi

Omaishoitotilanteessa on tarpeen soveltaa samanlaista akuutin sairastumisen poissaolokäytäntöä kuin alle 10 -vuotiaiden lasten hoidossa.

Muuta

Työssäkäyvien omaishoitajien tukemiseksi olisi työn ja omaishoidon yhteensovittamisen mahdollistamiseen ja kehittämiseen luotava konkreettisia keinoja ja tukimuotoja.

Tulisi nykyistä paremmin huomioida työelämän ja omaishoidon yhteensovittamisen ongelmakysymykset. Työlainsäädäntö tuntee jo nyt monia joustoja, jotka mahdollistavat helpotuksen omaishoitotehtävään (osa -aikatyö, vuorotteluvapaa jne.) Sosiaaliturvaa uudistettaessa tulisi omaishoidon tuki säätää etuoikeutetuksi tuloksi suhteessa työelämän joustoihin liittyviin etuuksiin ja sellaisiin eläkkeisiin, joihin liittyy ansaintaraja.

Olisi myös tarpeen määritellä omaishoidon hoitopalkkio etuoikeutetuksi tuloksi, jolloin vältyttäisiin monilta omaishoitoperheen kannalta kohtuuttomilta etuuksien (esim. työttömyysturva, muut sosiaalietuudet) yhteensovituksilta. Tiedottaminen olemassa olevista lainsäädännön mahdollistamista jouston keinoista olisi saatava nykyistä paremmaksi. Yhteistyötä työhallinnon ja sosiaalitoimen kesken tulee työn ja omaishoidon yhteensovittamiseksi tehostaa.

Lisäksi työnantajien kehittäessä erilaisia luontaisetuja ja työntekijöiden pysyvyyttä lisääviä keinoja, tulisi liikunta- ja kulttuurisetelien lisäksi kehittää myös omaishoitoon soveltuvia malleja. Esimerkiksi hoivaseteli palvelujen hankkimiseksi omaishoitotilanteeseen tai lomarahen vaihtaminen omaishoitovapaaseen voisivat toimia tällaisina joustoina. Lisäksi kaikki työhyvinvointia tukeva toiminta (mukaan lukien työterveyshuolto) on työssäkäyvien omaishoitajien kannalta erityisen tärkeää.

Helsingissä 14.3.2008

Merja Salanko-Vuorela
toiminnanjohtaja
Omaishoitajat ja Läheiset –Liitto ry